

УДК 378.6.091.12-057.875-054.6:005.963.2-051

ІРИНА ДЕНИСОВЕЦЬ

Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка

РЕАЛІЗАЦІЯ ТЬЮТОРСЬКОГО СУПРОВОДУ В ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ У ВИЩОМУ ТЕХНІЧНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

У статті розглянуто і теоретично обґрунтовано необхідність та доцільність реалізації тьюторського супроводу під час організації самостійної роботи іноземних студентів у вищому технічному навчальному закладі. Визначено основні шляхи побудови та вдосконалення елементів самостійного опрацювання навчального матеріалу в контексті самовдосконалення професійних навичок особистості. Проаналізовано основні чинники, які впливають на ефективність успішного виконання самостійної роботи студентами-іноземцями в технічних ЗВО.

Ключові слова: іноземний студент, тьюторство, самостійна робота, пізнавальна діяльність, професійні навички

Постановка проблеми. Активний процес реформування системи вищої освіти в Україні потребує порушення питання про впровадження нових форм і методів роботи зі студентами під час аудиторних, семінарських, практичних занять та виконання ними самостійної роботи. Нині для українських вишів характерною є тенденція до скорочення аудиторних годин на вивчення тієї чи тієї навчальної дисципліни та винесення значного обсягу тем на самостійне опрацювання. Нагальна потреба відповідної організації занять вимагає від науково-педагогічних працівників застосування такої індивідуалізованої дидактичної системи, яка б сприяла підвищенню мотивації, ефективності навчального процесу та якості підготовки спеціалістів. Серед основних цілей навчання іноземних студентів, кількість яких щороку стрімко збільшується серед контингенту студентів українських вищих технічних навчальних закладів, є процес формування творчої особистості фахівця, здатного до самовдосконалення та самоосвіти. Особливе місце в цьому процесі посідає удосконалення професійно-орієнтованих навичок та вмінь самостійно опрацьовувати великі за обсягом тексти технічного спрямування, розвивати власні знання та вирішувати найскладніші завдання науково-пошукового характеру. Зважаючи на різні негативні чинники, що можуть постати під час навчальної роботи в іноземних студентів (повільна адаптація в суспільно-побутових умовах у чужій країні, мовний бар'єр), важливим та доречним є тьюторський супровід, що активно сприяє створенню оптимального психологічного клімату для виконання студентами-іноземцями різних видів самостійної роботи та активізує проблемно-пошукову наукову діяльність. Тому питання успішної тьюторської допомоги для іноземних громадян, які живуть і навчаються в українських вишах, під час виконання ними великої частини самостійної роботи набуває особливої актуальності.

Аналіз досліджень та публікацій. Проблема організації самостійної роботи студентів в умовах кредитно-модульної та рейтингової системи були об'єктом дослідження як вітчизняних (А. Алексюк, А. Аюрзанайн, О. Біда, Н. Бойко, В. Буряк, С. Вітвицька, Л. Есаулов, В. Король, О. Савченко, В. Тютін, Я. Януш та ін.), так і закордонних учених (В. Андреев, В. Беловалов, О. Звягін, А. Козакова, П. Лепін, І. Лернер, Л. Холіна та ін.). Як засвідчує аналіз науково-педагогічної літератури, серед методистів, викладачів ЗВО та науковців відсутній єдиний погляд на те, що потрактовується під поняттям «самостійна робота». Не окреслено функції і види самостійної роботи, недостатньо методичних розробок та матеріалів для самостійної роботи іноземних студентів, які б відповідали їхнім потребам та забезпечували реалізацію практичних і теоретичних навичок на професійному рівні. Дотепер немає доцільного аналізу роботи тьютора-куратора, який покликаний допомогти іноземним студентам у швидкій адаптації до навчально-виховного процесу, а також сприяти якісному виконанню самостійних завдань для подальшого професійного вдосконалення майбутніх спеціалістів, яких готують вищі технічні заклади для зарубіжних країн.

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні методів та прийомів реалізації тьюторського супроводу під час виконання самостійної роботи іноземними студентами у вищому технічному навчальному закладі.

Виклад основного матеріалу. Самостійна робота є складним педагогічним явищем, під час дослідження якого науковці обирають різні напрями. Одні вчені розглядають самостійну роботу як метод навчання, інші – як форму організації навчальної діяльності студентів. Основні функції самостійної роботи у вищих навчальних закладах, як зауважує П.І. Підкасистий, – це специфічні педагогічні засоби організації і керування самостійною діяльністю студента в навчальному процесі (Підкасистий, 1980, с. 8–9).

Можна стверджувати, що ефективність самостійної роботи студентів у ЗВО залежить від багатьох чинників: від її якісної організації, змісту, характеру завдань та результатів її виконання. До дієвих методів і прийомів організації самостійної роботи студентів-іноземців належать: 1) забезпечення студентів наочними, навчальними аудіо-, відео- й комп'ютерними засобами навчання, розвиненою і ґрунтовною інформаційною базою; 2) оптимізація методів навчання, впровадження у навчальний процес інтерактивних технологій навчання для підвищення продуктивності роботи викладача; 3) розроблення і адаптація у навчальний процес електронних посібників; 4) активне використання інформаційних технологій, що дозволяють студентів в зручний для нього час опанувати навчальний матеріал; 5) участь у ділових іграх та проблемних ситуаціях; 6) чіткі критерії контролю та оцінки роботи студента, широке впровадження комп'ютеризованого тестування, підрахунок й аналіз балів за рейтинговою системою оцінювання (Бендова, 2004). Проте для іноземних студентів адаптація до нових умов життя та навчально-виховного процесу почасти проходить досить складно. Вони можуть «відставати» в опануванні тем, що вивчаються аудиторно, а різні види індивідуальних завдань чи самостійної роботи для них стають надто складними. Студенти-іноземці доволі часто потребують додаткових консультацій, і тут доречною та необхідною є допомога викладача-тьютора.

Тьюторство не є культурною новацією в суспільстві. Функції наставників існували в різні часи, але з тією різницею, що вони реалізовувалися стихійно і в певні моменти набували інституційної форми. Проте тьюторський супровід у сучасних умовах розвитку системи вищої освіти набуває більш широкого значення. Тьютором організовується пошук засобів для встановлення, підтримки і розвитку в кожного іноземного студента ініціативного ставлення до власної діяльності, визначаються індивідуальні особливості його пізнавальної діяльності, ціннісні та соціальні прагнення, а також здійснюється пошук засобів його самовизначення.

У вітчизняній і зарубіжній педагогіці поняття «тьютор» трактується по-різному. У зарубіжній практиці тьюторство – це здійснення викладачем функцій супроводжуючого, який координує процес самоосвіти студентів, що є основою для отримання університетських знань. Тьютор визначає і дає поради студенту, які лекції і практичні заняття краще відвідати, як скласти свій індивідуальний план навчальної роботи і підготуватися до успішного складання екзаменів. Лекційна система слугує лише доповненням до роботи тьюторського супроводу в процесі освіти.

Зараз виділено декілька підходів до визначення поняття «тьютор». Так, згідно з поглядами Т.М. Ковалевської, Н.В. Рибалкіної, П.Г. Щедровицького, Т.І. Койчевої, тьютор – це помічник викладача, посередник між лектором і студентом, що виконує швидше не педагогічну, а організаторську функцію. У працях Н.В. Борисової, О.Л. Гаврилової, А.М. Орел, А.Г. Чернявської тьютор розуміється як спеціаліст у галузі організації освіти і самоосвіти, що здійснює підтримку студентів і розвитку їхньої компетентності.

У сучасних умовах розвитку системи вищої освіти в Україні тьютор – це особливого типу викладач, який виконує роль консультанта, наставника, організатора самостійної роботи студентів-іноземців під час засвоєння певного курсу, також особистісно-професійного розвитку і саморозвитку (Бендова, 2004). Основними функціями тьютора під час допомоги іноземним студентам у виконанні самостійної роботи є: 1) інформаційна; 2) контрольньо-діагностична; 3) організаційно-діяльнісна; 4) проектна; 5) рефлексивна; 6) технологічна; 7) мотиваційна; 8) консультативна. Зокрема, інформаційна функція включає такі завдання: презентація теоретичних і практичних знань, корекція знань під час самостійного вивчення матеріалу іноземними студентами, критичний аналіз, постановка проблеми та шляхи вирішень, допомога студентам у встановленні взаємозв'язку між елементами змісту матеріалу, а також розуміння і його засвоєння.

Процес соціально-педагогічної діяльності тьютора складається з 4 етапів: проектного, організаційно-діяльнісного, діагностичного, підтримуючого (Койчева, 2006). Зокрема, проектний етап включає такі цілі: створення педагогічних умов для успішного розуміння студентами-іноземцями змісту освітнього процесу, а також виконання ними самостійної роботи. На організаційно-діяльнісному етапі створюються умови для побудови іноземними студентами повної орієнтовної основи для виконання самостійної роботи. Діагностичний етап включає оцінку результатів виконаної роботи студентами, а на підтримуючому етапі тьютором створюються умови для подальшого самовизначення студентів-іноземців, надається підтримка мотивації на подальший професійний та особистісний розвиток.

Тьютор у вищому технічному навчальному закладі створює освітню сферу, яка дозволяє студенту-іноземцю не тільки отримати знання і навички, але й вирішити реальні проблеми у своїй навчальній діяльності, створити комфортний і зручний для нього режим роботи, особливо під час початкових етапів адаптації. До того ж тьютор допомагає максимально ефективно використовувати різноманітні навчальні матеріали. Під час навчально-виховного процесу тьютор включає у роботу як очні, так і віртуальні форми навчання. До завдань тьютора-викладача, який безпосередньо працює з іноземними студентами, належить:

1. Організувати активну роботу студентів-іноземців у різноманітних науково-практичних Інтернет-конференціях.

2. Консультувати і підтримувати іноземних студентів під час виконання ними самостійної роботи, до якої входить: опрацювання та засвоєння теоретичного матеріалу; виконання вправ різної складності, розв'язання тестових завдань; конспектування; складання планів; тез; графічних записів; підготовка до написання

анотацій, рефератів, доповідей; пошук додаткової інформації на задану тему; підготовка повідомлень та виступів на практичних заняттях; систематизація вивченого матеріалу перед написанням модульних та підсумкових контролів.

3. Налаштувати зворотній зв'язок між іноземними студентами і тьютором під час виконання практичних завдань.

4. Підтримувати, мотивувати й зацікавлювати в навчанні протягом усього курсу.

5. Спонукаати до самоосвіти та самовдосконалення.

На цьому етапі робота тьютора в університетах направлена на вирішення одного з пріоритетних завдань: створення оптимальних умов для адаптації і саморозвитку особистості студента-іноземця. Тьютор бере участь у вирішенні цієї задачі через консультування, а також соціально-педагогічної та психологічної підтримки іноземних студентів. Крім цього, важливим аспектом є допомога у соціальній адаптації студентів-іноземців до корпоративної культури технічного університету та української буденності загалом.

Висновки. Самостійна робота – це обов'язковий вид навчальної діяльності студентів-іноземців і досить ефективний та дієвий спосіб опанування теоретичного і практичного матеріалу, попри всю складність і недоопрацьованість багатьох її аспектів. Поза сумнівом, допомога викладача-тьютора сприятиме активізації якісної самостійної роботи іноземних студентів, посилить мотивацію у вивченні навчального матеріалу, підвищить якість його засвоєння, формуватиме вміння самостійно, систематично і методично правильно розширювати отримані знання. Питання про впровадження роботи тьютора і створення тьюторського супроводу під час виконання студентами-іноземцями самостійної роботи є надзвичайно актуальними, адже на тьюторів покладається відповідальність за організацію групової та індивідуальної роботи з іноземними студентами, що є дуже важливим в актуалізації вже набутих та отримання нових умінь і навичок. Цей новий метод взаємодії педагога з іноземними громадянами, які є студентами українських вишів, є досить оптимальним та ефективним в умовах реформування освітнього процесу у вищій школі, хоч і потребує вдосконалення та певної адаптації до системи вищої освіти України.

Список використаних джерел

- Бендова Л.В. Система подготовки тьюторов – этапы развития карьеры / Л.В. Бендова // Качество дистанционного образования (концепции, проблемы, решения). – М. : МГИУ, 2004. – С. 43–44.
- Бойко Я. Організація самостійної роботи студентів у вищих навчальних закладах / Г.М. Бойко // Рідна школа. – 2009. – №10. – С. 19–23.
- Койчева Т.І. Особливості підготовки майбутніх учителів-гуманітаріїв до виконання функції тьютора в дистанційній освіті / Т.І. Койчева // Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського. Зб. наукових праць. – Одеса : ПДПУ імені К.Д. Ушинського, 2003. – Вип. 5–6. – С. 58–64.
- Колбачева Т.А. Тьюторы современного российского бизнеса образования: социальный аспект / Т.А. Колбачева. – М. : Наука-пресс, 2006. – 162 с.
- Пидкасистый П.И. Самостоятельная познавательная деятельность школьников в обучении / П.И. Пидкасистый. – М. : Педагогика, 1980. – 326 с.

References

- Bendova, L.V. Sistema podgotovki tyutorov – etapy razvitiya karery / L.V. Bendova // Kachestvo distancionnogo obrazovaniya (konceptii, problemy, resheniya). – M. : MGIU, 2004. – S. 43–44.
- Bojko, Ya. Organizaciya samostijnoyi roboti studentiv u vishih navchalnih zakladah / G.M. Bojko // Ridna shkola. – 2009. – №10. – S. 19–23.
- Kojcheva, T.I. Osoblivosti pidgotovki majbutnih uchiteliv-gumanitariyiv do vikonannya funkciyi tyutora v distancijnij osviti / T.I. Kojcheva // Naukovij visnik Pivdenoukrayinskogo derzhavnogo pedagogichnogo universitetu imeni K.D. Ushinskogo. Zb. naukovih prac. – Odesa : PDPU imeni K.D. Ushinskogo, 2003. – Vip. 5–6. – S. 58–64.
- Kolbacheva, T.A. Tyutoryi sovremennogo rossijskogo biznesa obrazovaniya: socialnyj aspekt / T.A. Kolbacheva. – M. : Nauka-press, 2006. – 162 s.
- Pidkasytj, P.I. Samostoyatel'naya poznavatel'naya deyatel'nost shkolnikov v obuchenii / P.I. Pidkasytj. – M. : Pedagogika, 1980. – 326 s.

DENYSOVETS I.

Poltava National Technical Yuri Kondratuk University, Ukraine, Poltava

REALIZATION OF THE TUTOR ACCOMPANIMENT IN THE ORGANIZATION OF THE SELF-EMPLOYED WORK OF FOREIGN STUDENTS IN THE HIGHER TECHNICAL EDUCATIONAL INSTITUTION

The article considers and theoretically substantiates the necessity and feasibility of the implementation of tutor support during the organization of independent work of foreign students in the higher technical educational institution. The basic ways of construction and improvement of elements of independent studying of educational material in the context of self-improvement of professional skills of a personality are determined. The main factors influencing the successful

performance of independent work by foreign students in technical universities are analyzed. The specific pedagogical means of organization and management of independent activity of foreign students in higher technical educational institutions are studied. The interpretation of the concept of «tutor» in the domestic and foreign pedagogical practice is considered. The content of the tasks of the tutor-teacher, who works directly with foreign students, is analyzed in detail. It is proved that a tutor at a higher technical educational institution creates an educational sphere that allows a foreign student not only to acquire knowledge and skills, but also to solve real problems in his educational activity, to create a comfortable and convenient mode of work for him, especially during the initial stages of adaptation. The author emphasizes that this new method of successful cooperation between the teacher-tutor and foreign citizens who are students of Ukrainian universities is quite optimal and effective in terms of reforming the educational process in higher education, although it requires improvement and some adaptation to the system of higher education in Ukraine.

Key words: *foreign student, tutoring, independent work, cognitive activity, professional skills*

Стаття надійшла до редакції 11.03. 2018 р.

УДК: 371.215

О. ДЕНИСЮК

Д. СУЛІМЕНКО

Т. ДРОНЬ

Інститут освітньої аналітики, Київ

РІВНИЙ ДОСТУП ДО ЯКІСНОЇ ОСВІТИ КРИЗЬ ПРИЗМУ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ В ОПОРНИХ ШКОЛАХ

Розглянуто низку актуальних для сучасної української освіти проблем, зокрема проблему рівного доступу до якісної освіти. Підкреслено, що забезпечення якісними освітніми послугами для учнів незалежно від їх соціального статусу, місця проживання, фінансового потенціалу та інших супутніх факторів є соціальним та гуманітарним завданням держави. Метою статті є вивчення ключових аспектів організації інклюзивної освіти для забезпечення рівного доступу до якісної освіти.

Ключові слова: рівний доступ до освіти, інклюзивна освіта, освітній простір, опорні школи

Актуальність дослідження. Процес реформування національної освіти передбачає розв'язання низки за давних проблем, серед яких було і залишається актуальним питання рівного доступу до якісної освіти. Надання якісних освітніх послуг здобувачам знань незалежно від їх соціального стану, місцевості проживання, фінансової спроможності, інших супутніх чинників є першочерговим соціально-гуманітарним завданням держави. Це питання висвітлено в наукових працях і статтях вітчизняних учених: А. Васильченко, Л. Гриневич, Н. Левчук, Т. Лукіна, Е. Лібанова, О. Ляшенко, Н. Сидорчук, Н. Софій.

Метою статті є дослідження ключових аспектів організації інклюзивного навчання для надання рівного доступу до якісної освіти.

Виклад основного матеріалу. У сучасних умовах парадигма цінностей українського соціуму зазнає значних змін, зорієнтованих на гуманізацію суспільних відносин. Реформування освітньої сфери скероване як на гуманізацію, так і на реалізацію принципу дитиноцентризму. Процес реформування національної освіти передбачає вирішення низки за давних проблем, серед яких було і залишається актуальним питання рівного доступу до якісної освіти, зокрема дітей з особливим освітніми потребами. Надання якісних освітніх послуг здобувачам знань незалежно від їх соціального стану, місцевості проживання, фінансової спроможності, стану здоров'я та інших супутніх чинників є першочерговим соціально-гуманітарним завданням держави.

Існує достатньо напрацьованих механізмів подолання нерівності в доступі до якісної освіти. Разом з традиційними з'являються і нові. Один із інноваційних механізмів в системі загальної середньої освіти – організація опорних шкіл. Опорна школа – новий за формою організації та структурою загальноосвітній навчальний заклад, що є осередком єдиного освітнього простору, забезпечує рівний доступ до якісної освіти усім особам, має сучасний рівень матеріально-технічного й кадрового забезпечення; забезпечує профільне навчання у старшій школі відповідно до рамкового закону «Про освіту».